

מחוון – חוברת העבודה בגאוגרפיה לכיתה ה'

פרק 1: המפה – כלי להכרת העולם: מפות מקוונות, GPS, תצלומי אוויר ולוויין

1 השלימו בעזרת המחסן.

- א. המפה היא ציור **מוקטן** של שטח.
- ב. מפה שרואים בטלפון או במחשב היא מפה **מקוונת**.
- ג. תצלום אוויר אפשר לצלם ממטוס או **מרחפן**.
- ד. מכשיר GPS קולט אותות מ**לוויינים**.
- ה. במפה, בניגוד לתצלום, יש **שמות** של מקומות.

2 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. איזה מן הכלים הבאים מצולם מן החלל?
 - תצלום אוויר • **תצלום לוויין** ○ תצלום רחוב
- ב. מה עושים כשמתמצאים?
 - **קובעים איפה אנחנו נמצאים** ○ מודדים גובה של הר ○ מצלמים מרחפן
- ג. איזה יתרון יש למפה מקוונת על מפת נייר?
 - היא לא צריכה חשמל • **אפשר להגדיל בה חלק מן המפה** ○ אין בה סמלים

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. מפה היא תמונה מוגדלת של השטח.	☐	☒	מפה היא ציור מוקטן של השטח
ב. בתצלום אוויר רואים גגות של בתים.	☒	☐	
ג. תוכנת ניווט יכולה להציע דרך מנקודה לנקודה.	☒	☐	
ד. אין שום הבדל בין מפה לבין תצלום אוויר.	☐	☒	במפה יש שמות וסמלים, ובתצלום רואים את כל הפרטים בלי שמות

4 התאימו לכל אדם את הכלי שהכי יעזור לו.

טור א

1. נהג שמחפש כתובת בעיר

2. חוקרת שבודקת כמה שלג יש על הרים רחוקים

3. תלמיד שמכין עבודה על ארצות העולם

4. מטייל ביער בלי קליטה

טור ב

4 מפה מודפסת

1 תוכנת ניווט

2 תצלום לוויין

3 אטלס

5 מיינו: מה מראה רק מפה, מה מראה רק תצלום אוויר, ומה מראים שניהם?

רק מפה	רק תצלום אוויר	שניהם
שם של שכונה, מקרא	צבע הגגות, אנשים שהולכים ברחוב	דרכים וכבישים, מבנים

6 כתבו ליד כל משפט באיזה כלי מדובר: מפה, תצלום אוויר או GPS.

- א. יש בו שמות של רחובות וסמלים. ← **מפה**
- ב. צולם מגובה נמוך יחסית, ממטוס. ← **תצלום אוויר**
- ג. מחשב את המיקום שלנו לפי אותות. ← **GPS**
- ד. רואים בו את הרכבים שחונים במגרש. ← **תצלום אוויר**

7 השוו בין מפת נייר למפה מקוונת. השלימו «כן» או «לא».

שאלה	מפת נייר	מפה מקוונת
צריך סוללה או חשמל?	לא	כן
אפשר להגדיל ולהקטין?	לא	כן
יש בה סמלים ושמות?	כן	כן
מראה את המיקום שלנו בעצמה?	לא	כן

8 לפי הטקסט «מבט מן השמיים על השכונה», השלימו.

- א. בתצלום האוויר ראה עומר את **בריכת השחייה** של המתנ"ס.
- ב. במפה כתובים שמות **הרחובות**.
- ג. העצים הבודדים לא מופיעים ב**מפה**.

9 מה הסיקו התלמידים בסוף השיעור? הסבירו את המסקנה במילים שלכם.

תשובה אפשרית: שכדאי להשתמש במפה ובתצלום יחד: התצלום מראה איך המקום נראה באמת, והמפה מסבירה מה כל דבר (שמות וסמלים) ואיך מגיעים אליו.

10 כתבו שני מצבים בחיי היום-יום שבהם השתמשתם (או אפשר להשתמש) במפה מקוונת או בתוכנת ניווט.

תשובה אפשרית: למשל: נסיעה עם ההורים לחתונה בעיר אחרת בעזרת תוכנת ניווט; חיפוש הדרך לחנות או לגן שעשועים חדש במפה בטלפון.

11 שרטטו את הדרך מן הבית שלכם לבית הספר כפי שהיא נראית מלמעלה. סמנו את הבית, את בית הספר ושני מקומות שאתם עוברים לידם.

תשובה אפשרית: שרטוט מלמעלה: הבית ובית הספר מסומנים, הדרך ביניהם, ושני ציוני דרך (למשל גינה וחנות).

12 אתגר: תלמידים יוצאים לטיול במדבר, באזור שאין בו קליטה סלולרית. אילו כלים כדאי להם להביא כדי להתמצא ולנווט? נמקו.

תשובה אפשרית: מפה מודפסת של האזור, כי היא עובדת בלי קליטה ובלי סוללה; אפשר גם מכשיר GPS ייעודי (הוא קולט לוויינים גם בלי רשת סלולרית), אבל רק יחד עם מפה ועם סוללה רזרבית.

פרק 2: שפת המפה: מקרא, סמלים, צבעים וכיווני רוח

1 השלימו בעזרת המחסן.

- א. נהר מסומן במפה בסמל **קו**.
- ב. אגם מסומן במפה בסמל **שטח**.
- ג. מעיין מסומן במפה בסמל **נקודה**.
- ד. ציור שמראה את כל כיווני הרוח נקרא **שושנת רוחות**.
- ה. השמש שוקעת בכיוון **מערב**.

2 התאימו לכל כיוון ראשי את הכיוון ההפוך לו.

טור א

1. צפון

2. מזרח

3. צפון-מזרח

4. צפון-מערב

טור ב

2 מערב

3 דרום-מערב

4 דרום-מזרח

1 דרום

3 בחרו את התשובה הנכונה.

א. במפה פיזית, אזור שצבוע בחום כהה הוא:

◦ ים עמוק • **הר גבוה** ◦ עיר גדולה

ב. איזה סמל מתאים לגבול בין מדינות?

• **סמל קו** ◦ סמל נקודה ◦ סמל שטח

ג. בבוקר אתם רואים את השמש עולה מולכם. לאיזה כיוון אתם פונים?

◦ מערב ◦ צפון • **מזרח****4 השלימו את המקרא של מפת הפארק הדמיוני: כתבו מה יכול להיות פירוש של****כל סמל.**

פירוש	הסמל
ברזייה / מעיין	עיגול כחול קטן
שביל הליכה	קו חום מקווקו
דשא / חורשה	שטח ירוק
חניה	ריבוע עם האות P

5 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. לבנון נמצאת מצפון לישראל.	☒	☐	
ב. מצרים נמצאת ממזרח לישראל.	☐	☒	מצרים נמצאת מדרום-מערב לישראל
ג. ירדן נמצאת ממזרח לישראל.	☒	☐	
ד. בכל מפה בעולם, הסמלים זהים ואין צורך במקרא.	☐	☒	הסמלים משתנים ממפה למפה, ולכן צריך לבדוק במקרא

6 מיינו את הכיוונים: ראשיים או משניים.

כיוון ראשי	כיוון משני
צפון, מזרח, מערב, דרום	דרום-מערב, צפון-מזרח, דרום-מזרח, צפון-מערב

7 עמדו כשפניכם לצפון. כתבו איזה כיוון נמצא:

- מאחוריהם ← **דרום**
- מימניהם ← **מזרח**
- משמאלם ← **מערב**
- באלכסון קדימה וימינה ← **צפון-מזרח**

8 לפי הטקסט «מירוץ ניווט בבית הספר» – נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. במקרא, עיגול כחול סימן ברזייה.	☒	☐	
ב. בהתחלה הקבוצה הלכה צפונה.	☐	☒	בהתחלה הקבוצה הלכה דרומה במקום צפונה
ג. הקבוצה של סאמר ונועה הגיעה ראשונה.	☐	☒	הקבוצה הגיעה שנייה

9 לפי הטקסט, מה עזר לקבוצה לתקן את הטעות? מה למדו התלמידים?

תשובה אפשרית: סאמר מצא את חץ הצפון, והקבוצה סובבה את המפה כך שתתאים לשטח. הם למדו שלפני שמתחילים לנווט צריך למצוא את הצפון ולכוון את המפה.

10 הסבירו מדוע ירוק במפה פיזית אינו אומר בהכרח שיש באזור צמחייה רבה.

תשובה אפשרית: כי במפה פיזית הצבעים מסמנים גובה ולא צמחייה. ירוק מסמן אזור נמוך, ואזור נמוך יכול להיות גם יבש וחסר צמחייה.

11 שרטטו מפה של חדר דמיוני והוסיפו מקרא עם ארבעה סמלים: נקודה, קו, שטח וחץ צפון.

תשובה אפשרית: מפת חדר עם חץ צפון ומקרא: למשל נקודה – מנורה, קו – מדף, שטח – שטיח, וכל סמל מוסבר במקרא.

12 אתגר: אריאל מתאר לחבר את הדרך: «צא מן השער, לך ימינה ואחר כך שמאלה». החבר אמר שהתיאור לא מספיק טוב. מדוע? כתבו את ההוראה מחדש בעזרת כיווני רוח.

תשובה אפשרית: «ימינה» ו«שמאלה» תלויים בכיוון שאליו פונים, ולכן הם עלולים לבלבל. כיווני הרוח קבועים: «צא מן השער ולך מזרחה עד הגינה, ואחר כך פנה צפונה».

פרק 3: קנה מידה ומדידת מרחקים במפה

1 השלימו בעזרת המחסן.

- א. קנה מידה שכתוב כמו 1:25,000 הוא קנה מידה **מספרי**.
- ב. בקנה מידה קווי משתמשים ב**סרגל** מצויר.
- ג. מפת עולם היא מפה בקנה מידה **קטן**.
- ד. מפת חצר היא מפה בקנה מידה **גדול**.
- ה. בכל מפה השטח **מוקטן** באופן שווה.

2 השלימו: כמה שווה 1 ס"מ במפה?

קנה מידה	1 ס"מ במפה שווה ל-
1:25,000	250 מטר
1:100,000	1 ק"מ
1:500,000	5 ק"מ
1:20,000	200 מטר

3 חשבו את המרחק האמיתי.

- א. $1:100,000$, מרחק במפה 7 ס"מ: 7 ק"מ.
- ב. $1:500,000$, מרחק במפה 4 ס"מ: 20 ק"מ.
- ג. $1:25,000$, מרחק במפה 4 ס"מ: 1 ק"מ.
- ד. $1:20,000$, מרחק במפה 3 ס"מ: 600 מטר.

4 חשבו את המרחק במפה.

- א. $1:100,000$, מרחק אמיתי 4 ק"מ: 4 ס"מ.
- ב. $1:50,000$, מרחק אמיתי 3 ק"מ: 6 ס"מ.
- ג. $1:1,000,000$, מרחק אמיתי 50 ק"מ: 5 ס"מ.

5 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. איזה קנה מידה מתאים למפה של כל אגן הים התיכון בדף אחד?
 $1:5,000$ ○ $1:10,000,000$ ● $1:10,000$ ○
- ב. מה ההבדל בין $1:10,000$ ל- $1:100,000$?
 ● **ב- $1:10,000$ השטח מוקטן פחות** ○ ב- $1:10,000$ השטח מוקטן יותר ○ אין הבדל

6 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. במפה בקנה מידה 1:50,000, 2 ס"מ שווים לק"מ אחד.	☒	☐	
ב. ככל שהמספר אחרי הנקודתיים גדול יותר, השטח במפה מוקטן פחות.	☐	☒	ככל שהמספר גדול יותר, השטח מוקטן יותר
ג. מפת טיולים 1:50,000 מתאימה לתכנון טיול רגלי.	☒	☐	

7 התאימו לכל מטרה את המפה המתאימה.

טור א

1. למצוא את המעבדה בתוך בית הספר

2. לתכנן טיול רגלי בגליל

3. לנסוע ברכב מצפון הארץ לדרומה

4. להכיר את כל מדינות אירופה

טור ב

2 1:50,000

4 1:20,000,000

1 1:1,000

3 1:500,000

8 בכל זוג, כתבו איזה קנה מידה גדול יותר (מראה שטח קטן יותר בפרטים רבים יותר).

א. 1:5,000 או 1:50,000 ← 1:5,000

ב. 1:2,000,000 או 1:250,000 ← 1:250,000

ג. 1:10,000 או 1:100,000 ← 1:10,000

ד. 1:20,000,000 או 1:1,000,000 ← 1:1,000,000

9 לפי הטקסט «מרוץ שליחים בפארק», חשבו את אורך כל קטע.

קטע	במפה	במציאות
שער – אגם	4 ס"מ	400 מטר
אגם – עץ	3 ס"מ	300 מטר
עץ – סיום	5 ס"מ	500 מטר
כל המסלול	12 ס"מ	1,200 מטר

10 באיזה קטע ירוץ דניאל? הסבירו בעזרת החישוב.

תשובה אפשרית: בקטע מן העץ אל קו הסיום, כי הוא הארוך ביותר: 5 ס"מ במפה, שהם 500 מטר.

11 שרטטו קנה מידה קווי למפת הפארק (1:10,000): סרגל של 5 ס"מ, וכתבו ליד כל ס"מ כמה מטרים הוא שווה.

תשובה אפשרית: סרגל של 5 קטעים של 1 ס"מ, ומתחת: 0, 100, 200, 300, 400, 500 מטר.

12 אתגר: עומר מדד בסרגל מרחק של 6 ס"מ בין שתי ערים, אבל שכח לבדוק את קנה המידה. הסבירו מדוע אי אפשר לדעת את המרחק האמיתי, ותנו שתי תשובות אפשריות לשני קני מידה שונים.

תשובה אפשרית: בלי קנה מידה לא יודעים פי כמה הוקטן השטח. למשל: ב-1:100,000 המרחק הוא 6 ק"מ, וב-1:1,000,000 הוא 60 ק"מ.

פרק 4: רשת המעלות, האטלס ומפות נושאיות

1 השלימו בעזרת המחסן.

- א. קווי הרוחב מגיעים עד 90 מעלות בקטבים.
 ב. קווי האורך מגיעים עד 180 מעלות.
 ג. מקום שנמצא ממזרח לקו האפס נמצא בחצי הכדור המזרחי.
 ד. מקום שנמצא מדרום לקו המשווה נמצא בחצי הכדור הדרומי.
 ה. מפה שמציגה נושא אחד היא מפה נושאית.

2 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. באיזה חלק של האטלס תחפשו את העמוד של מפת יוון?
 ◦ במקרא • בתוכן העניינים או במפתח השמות ◦ בקנה המידה
 ב. מה מראה מפה מדינית?
 • מדינות וגבולות ◦ כמות גשם ◦ גובה ההרים בלבד
 ג. בערך באיזה קו אורך נמצאת ישראל?
 ◦ 35 מעלות מערב • 35 מעלות מזרח ◦ 0 מעלות

3 התאימו בין המושג להסבר.

טור א

טור ב

1. קו רוחב

1 מקיף את כדור הארץ ממזרח למערב

2. קו אורך

3 קו הרוחב 0

3. קו המשווה

5 רשימת מקומות עם עמוד ומשבצת

4. קו האפס

4 קו האורך 0

5. מפתח שמות

2 עובר מקוטב לקוטב

4 מיינו את המדינות לפי חצי הכדור: ממזרח לקו האפס או ממערב לו.

חצי הכדור המזרחי	חצי הכדור המערבי
ישראל, יפן, הודו	ארצות הברית, ברזיל, מקסיקו

5 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. קו האפס עובר בגריניץ' שבלונדון.	☒	☐	
ב. מקום בקו רוחב 60 צפון קרוב לקוטב הצפוני יותר ממקום בקו רוחב 20 צפון.	☒	☐	
ג. מפה נושאית מציגה את כל הנושאים יחד.	☐	☒	מפה נושאית מציגה נושא אחד
ד. מפתח השמות נמצא בדרך כלל בתחילת האטלס.	☐	☒	מפתח השמות נמצא בדרך כלל בסוף האטלס

6 בעיר דמיונית נמדדה כמות הגשם בחודשי השנה. היעזרו בטבלה וענו בעמודה הריקה.

חודש	גשם (מ"מ)	גשום / מעט גשם / יבש
ינואר	120	גשום
אפריל	20	מעט גשם
יולי	0	יבש
דצמבר	100	גשום

7 איזו מפה נושאית תעזור לכל אחד? כתבו את סוג המפה.

- א. חקלאי שרוצה לדעת היכן יורד מספיק גשם לגידול חיטה. ← **מפת גשמים**
- ב. עירייה שרוצה לדעת באילו שכונות גרים הכי הרבה אנשים. ← **מפת אוכלוסייה**
- ג. משפחה שמתכננת נסיעה ברכב בין ערים. ← **מפת דרכים**
- ד. חוקר שרוצה לדעת היכן יש הרים גבוהים. ← **מפה פיזית**

8 לפי הטקסט «הכתובת של הספינה», השלימו.

- א. הקברניט שלח הודעה ל**נמל**.
- ב. בים אין רחובות ואין **שלטים**.
- ג. הקברניט שלח שני מספרים: קו רוחב וקו **אורך**.

9 הסבירו את המשפט של הקברניט: «גם בים הפתוח יש לכל מקום כתובת».

תשובה אפשרית: בעזרת רשת המעלות, לכל נקודה על פני כדור הארץ – גם באמצע הים – יש קו רוחב וקו אורך משלה. שני המספרים האלה הם הכתובת שלה, וכך אפשר למצוא אותה.

10 שרטטו רשת פשוטה: שלושה קווי רוחב ושלושה קווי אורך. סמנו נקודה במפגש של שני קווים וכתבו לה «כתובת» דמיונית (למשל 20 צפון, 10 מזרח).

תשובה אפשרית: רשת של קווים אופקיים (רוחב) ואנכיים (אורך) עם מספרים, ונקודה מסומנת במפגש עם כתובת מתאימה.

11 כתבו שני הבדלים בין מפה פיזית לבין מפה מדינית.

תשובה אפשרית: מפה פיזית מראה את פני השטח: הרים, עמקים, נהרות וגבהים בצבעים. מפה מדינית מראה מדינות, גבולות וערי בירה, ולרוב כל מדינה צבועה בצבע אחר.

12 אתגר: אורי מצא בטבלה שהעיר א נמצאת בקו רוחב 10 צפון והעיר ב בקו רוחב 60 צפון. באיזו עיר צפוי להיות חם יותר בדרך כלל? נמקו.

תשובה אפשרית: בעיר א, כי היא קרובה יותר לקו המשווה. קרוב לקו המשווה קרני השמש מגיעות כמעט ישר, ולכן חם יותר; ככל שמתרחקים לכיוון הקטבים, קר יותר.

פרק 5: אגן הים התיכון: מיקום, יבשות ומדינות, חופים, נופים ואקלים ים-תיכוני

1 השלימו בעזרת המחסן.

- א. לחופי הים התיכון יש כ-**עשרים** מדינות.
- ב. המצר במערב הים התיכון הוא מצר **גיברלטר**.
- ג. האי שבו נמצא הר הגעש אטנה הוא **סיציליה**.
- ד. עץ שמסמל את האזור הים-תיכוני הוא **הזית**.
- ה. באקלים ים-תיכוני החורף נוח ו**גשום**.

2 התאימו לכל מדינה את היבשת שבה היא נמצאת.

טור א	טור ב
1. איטליה	4 אירופה
2. לבנון	5 אפריקה
3. אלג'יריה	3 אפריקה
4. קרואטיה	2 אסיה
5. תוניסיה	1 אירופה

3 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. איזה נהר גדול נשפך לים התיכון בצפון מצרים?
• **הנילוס** • הירדן • האמזונס
- ב. מהו המצב הנפוץ באקלים ים-תיכוני בחודש יולי?
• גשם כבד • שלג על החוף • **חום ויובש**

4 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. ישראל נמצאת בחוף המזרחי של הים התיכון.	☒	☐	
ב. מרוקו נמצאת בחוף הצפוני של הים התיכון.	☐	☒	מרוקו נמצאת בחוף הדרומי-מערבי, ביבשת אפריקה
ג. בים התיכון יש איים רבים.	☒	☐	
ד. באקלים ים-תיכוני החורף קפוא ומושלג בכל מקום.	☐	☒	החורף נוח וגשום; שלג יורד רק בהרים גבוהים

5 מיינו את המאפיינים לפי העונה באקלים ים-תיכוני.

קיץ	חורף
חם, יבש, שמיים בהירים כמעט כל יום	גשום, נוח, נחלים זורמים

6 השלימו את הטבלה על חופי הים התיכון.

סוג החוף	איך הוא נראה
חוף חולי	רצועה של חול רך לאורך המים
מצוק	קיר סלע תלול מעל המים
מפרץ	חלק של הים שנכנס לתוך היבשה
חוף סלעי	סלעים ואבנים בשפת המים

7 כתבו ליד כל מקום באיזה חלק של הים התיכון הוא נמצא: צפון, דרום, מזרח או מערב.

- א. מצר גיברלטר ← **מערב**
 ב. ישראל ולבנון ← **מזרח**
 ג. חופי לוב ומצרים ← **דרום**
 ד. חופי צרפת ואיטליה ← **צפון**

8 לפי הטקסט «יום אחד בחוף הכרמל», השלימו.

- א. בחורש על הכרמל גדלים אלונים, אלות ועצי **אורן**.
 ב. העלים של עצי החורש קשים ו**קטנים**.
 ג. מן המצפה ראו את קו החוף הארוך וה**ישר**.

9 לפי הטקסט, איך העצים בחורש מותאמים לאקלים הים-תיכוני? ומה משתנה בנוף בחורף?

תשובה אפשרית: לעצים יש עלים קשים וקטנים שמאבדים מעט מים, וכך הם שורדים את הקיץ הארוך והיבש. בחורף יורד גשם, הנחלים זורמים והנוף ירוק יותר.

10 הסבירו מדוע זית וגפן מתאימים לגידול באזור הים התיכון.

תשובה אפשרית: כי הם עמידים ליובש ומסתדרים עם קיץ חם ויבש, ומקבלים את רוב המים מגשמי החורף.

11 שרטטו את המסלול של ספינה שמפליגה מן האוקיינוס האטלנטי אל ישראל: הים התיכון, מצר גיברלטר, ישראל וחץ צפון.

תשובה אפשרית: סקיצה של ים מוארך; הספינה נכנסת במערב דרך מצר גיברלטר, מפליגה מזרחה לאורך הים, ומגיעה לחוף המזרחי – ישראל; חץ צפון למעלה.

12 אתגר: ספינה מאירופה צריכה להגיע להודו. הסבירו כיצד תעלת סואץ מקצרת את הדרך, ובאיזו דרך הייתה הספינה צריכה להפליג לולא התעלה.

תשובה אפשרית: דרך התעלה הספינה עוברת מן הים התיכון ישר לים סוף, וממנו לאוקיינוס ההודי. בלי התעלה היא הייתה צריכה להפליג מסביב ליבשת אפריקה, דרך האוקיינוס האטלנטי – דרך ארוכה הרבה יותר.

פרק 6: האדם באגן הים התיכון: תרבות, נמלים, סחר, דיג ותיירות**1 השלימו בעזרת המחסן.**

- א. סחורות רבות נשלחות בקופסאות ענק של מתכת שנקראות **מכולות**.
- ב. המקום בנמל שלצדו עוגנת הספינה הוא ה**רציף**.
- ג. קיר באמצע הים שמגן על הנמל מפני הגלים הוא **שובר גלים**.
- ד. מוצר חשוב במטבח הים-תיכוני שמופק מזיתים הוא **שמן זית**.
- ה. ספינות גדולות שמסיעות תיירים מנמל לנמל הן **ספינות נופש**.

2 התאימו לכל עם עתיק את מה שמתאים לו.**טור א****טור ב**

1. הפיניקים

2 שלטו בכל חופי הים וקראו לו «הים שלנו»

2. הרומאים

4 ייסדו ערים רבות לאורך החופים

3. המצרים

1 סוחרים ויורדי ים מחוף לבנון של היום

4. היוונים

3 תרבות עתיקה לאורך הנילוס

3 בחרו את התשובה הנכונה.**א.** מדוע תעלת סואץ חשובה לסחר?• **היא מקצרת את הדרך בין אירופה לאסיה** ○ היא מקום טוב לדיג

○ היא חוף רחצה

ב. באיזו עונה מגיעים הכי הרבה תיירים לחופי הים התיכון?○ בחורף • **בקיץ** ○ אין הבדל**4 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.**

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. יפו ועכו הן ערי נמל עתיקות.	☒	☐	
ב. המטבח הים-תיכוני מבוסס בעיקר על חמאה ובשר.	☐	☒	הוא מבוסס על שמן זית, ירקות, קטניות, לחם ודגים
ג. דרך הנמלים עוברות סחורות בין מדינות.	☒	☐	
ד. ירושלים קדושה רק לדת אחת.	☐	☒	ירושלים קדושה ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים

5 מיינו: מה מגיע לנמל בספינת משא, ומה מגיע בספינת נופש?

ספינת משא	ספינת נופש
מכולות, מכוניות חדשות, חיטה	תיירים, משפחות בחופשה, קבוצת מטיילים

6 בעירת חוף דמיונית עובדים 1,000 תושבים. השלימו את הטבלה.

ענף	מספר העובדים
תיירות	450
דיג	150
נמל וסחר	250
ענפים אחרים	150

7 לפי הטבלה של עירת החוף, ענו בקצרה.

- א. באיזה ענף עובדים הכי הרבה תושבים? ← **בתיירות**
- ב. כמה תושבים עובדים בדיג ובנמל יחד? ← **400**
- ג. האם יותר ממחצית התושבים עובדים בתיירות? ← **לא (450 מתוך 1,000 – פחות ממחצית)**

8 לפי «יומן מסע של מכולה», השלימו.

- א. המכולה יצאה מנמל ביבשת **אסיה**.
- ב. הספינה נכנסה לים התיכון דרך תעלת **סואץ**.
- ג. בישראל עגנה הספינה בנמל **אשדוד**.

9 לפי הטקסט, הסבירו כיצד הנמל מחבר בין ישראל לבין יבשות אחרות. תנו שתי דוגמאות מן הטקסט.

תשובה אפשרית: דרך הנמל מגיעות לישראל סחורות מיבשות אחרות – צעצועים ובגדים מאסיה – ויוצאות ממנה סחורות – פירות וירקות לאירופה.

10 כתבו שני מאכלים או מוצרים שמאפיינים את המטבח הים-תיכוני, והסבירו מה הקשר שלהם לאזור.

תשובה אפשרית: שמן זית – הזית גדל היטב באקלים הים-תיכוני; דגים – הים קרוב ומספק אותם (גם: לחם מחיטה, ענבים).

11 שרטטו את המסלול של המכולה מן הטקסט: אסיה, תעלת סואץ, הים התיכון, נמל אשדוד ואירופה. סמנו חצים לכיוון התנועה.

תשובה אפשרית: סקיצה עם אסיה, ים סוף ותעלת סואץ, הים התיכון, אשדוד בחוף המזרחי, וחצים מאסיה דרך סואץ לאשדוד, ומאשדוד לאירופה.

12 אתגר: אילו נסגרה תעלת סואץ לתקופה ארוכה, מה היה קורה לסחר בין אסיה לאירופה ולנמלי הים התיכון? הסבירו שתי השפעות.

תשובה אפשרית: הספינות היו צריכות להפליג מסביב לאפריקה, הדרך הייתה ארוכה ויקרה יותר והסחורות היו מגיעות מאוחר. נמלי הים התיכון היו מקבלים פחות ספינות, ופחות עבודה הייתה בהם.

פרק 7: האדם והים: השפעות הדדיות, זיהום ושמירה על החופים, ומדינות נבחרות

1 השלימו בעזרת המחסן.

- א. בירת איטליה היא **רומא**.
- ב. בירת מצרים היא **קהיר**.
- ג. בירת יוון היא **אתונה**.
- ד. הנהר שנשפך לים התיכון בצפון מצרים הוא ה**נילוס**.
- ה. האי הגדול ביותר בים התיכון, שבו נמצא האטנה, הוא **סיציליה**.

2 התאימו לכל סוג זיהום את המקור שלו.

טור א

1. כתם דלק בים

2. ביוב

3. פסולת פלסטיק

4. שפכים כימיים

5. דשנים במים

טור ב

4 מפעלים

3 שקיות ובקבוקים שהושלכו

5 חקלאות

2 מי שופכין מן הבתים

1 ספינות ודליפות

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. הים משפיע על האקלים באזורי החוף.	☒	☐	
ב. זיהום ימי פוגע רק בדגים ולא בבני אדם.	☐	☒	זיהום פוגע גם בבני אדם: ברחצה, בבריאות, בדיג ובתיירות
ג. ביוון יש איים רבים מאוד.	☒	☐	
ד. מצרים נמצאת ביבשת אירופה.	☐	☒	מצרים נמצאת ביבשת אפריקה

4 בחרו את התשובה הנכונה.

- א. מה יקרה לדייגים אם יהיה דיג יתר במשך שנים?
 ◦ ידוגו יותר דגים • **יהיו פחות דגים לדוג** ◦ לא ישתנה דבר
- ב. איזו פעולה עוזרת הכי הרבה להפחית פסולת פלסטיק בים?
 • **שימוש בשקיות רב-פעמיות** ◦ השלכת שקיות לנחל
 ◦ שריפת פסולת על החוף

5 מיינו את הפעולות: של הממשלה והרשויות, או של כל אחד מאיתנו.

ממשלה ורשויות	כל אחד מאיתנו
חוק שמגביל בנייה בחופים, הקמת מתקן לטיהור ביוב, הכרזה על שמורה ימית	לקחת את הפסולת הביתה מן החוף, להשתמש בבקבוק רב-פעמי, להצטרף לניקוי חופים

6 בחוף דמיוני אספו מתנדבים פסולת במשך יום אחד. השלימו את הטבלה.

מספר פריטים	סוג הפסולת
120	פקקים ובקבוקי פלסטיק
80	שקיות
150	בדלי סיגריות
50	אחר
400	סך הכול

7 לפי הטבלה של ניקוי החוף, ענו בקצרה.

- א. איזה סוג פסולת נאסף הכי הרבה? ← **בדלי סיגריות**
- ב. כמה פריטי פלסטיק (בקבוקים, פקקים ושקיות) נאספו יחד? ← **200**
- ג. הציעו פעולה אחת שתקטין את סוג הפסולת השכיח ביותר. ← **למשל: איסור עישון בחוף, או פחים מיוחדים לבדלים והסברה**

8 לפי «מכתב מוונציה», מיינו את ההשפעות בטבלה.

הים כ«אוצר» לעיר	הים כ«סכנה» לעיר
הביא סחר ועושר במשך מאות שנים	מציף את הכיכרות, בעיקר בסתיו ובחורף
מביא תיירים רבים (פרנסה)	צפיפות של תיירים שמקשה על התושבים

9 לפי המכתב, איך הים משפיע על חיי היום-יום בוונציה? כתבו שתי דוגמאות.

תשובה אפשרית: במקום רחובות יש תעלות, ונוסעים בסירות (גם האוטובוס הוא סירה); בסתיו ובחורף הים עולה ומציף את הכיכרות.

10 שרטטו מפה פשוטה של חוף דמיוני שמגינים עליו: סמנו חוף רחצה, שטח מגודר לקיני צבים, שמורה ימית ופחי מחזור. הוסיפו מקרא וחץ צפון.

תשובה אפשרית: מפה עם קו חוף, אזורים מסומנים (רחצה, קינים מגודרים, שמורה בים), פחים, מקרא לכל סמל וחץ צפון.

11 הסבירו מדוע זיהום בחוף של מדינה אחת יכול להגיע גם לחופים של מדינות אחרות בים התיכון.

תשובה אפשרית: כי המים בים נעים בזרמים ובגלים ואין להם גבולות. פסולת ודלק נסחפים ממקום למקום, ובים כמעט סגור הם נשארים זמן רב ומגיעים לחופים רבים.

12 אתגר: מדוע שמירה על הים התיכון דורשת שיתוף פעולה בין כל המדינות שסביבו? נמקו בשני טיעונים.

תשובה אפשרית: 1. הזיהום והדגים עוברים בין המדינות, ולכן מדינה אחת לבדה לא תוכל לשמור על הים. 2. כל המדינות נהנות מן הים – מדיג, מתיירות ומסחר – ולכן לכולן יש אינטרס משותף לשמור עליו.

חזרה – מה למדנו?

1 השלימו.

- א. הטבלה שמסבירה את הסמלים במפה נקראת **מקרא**.
- ב. במפה בקנה מידה 1:100,000, 5 ס"מ שווים ל-5 ק"מ.
- ג. קו הרוחב 0 נקרא **קו המשווה**.
- ד. הים התיכון מתחבר לאוקיינוס האטלנטי דרך מצר **גיברלטר**.

2 התאימו בין המושג להסבר.

טור א

טור ב

1. תצלום לוויין

2 ציור של כיווני הרוח

2. שושנת רוחות

1 תמונה שצולמה מן החלל

3. מפה נושאית

5 דיג של יותר מדי דגים

4. נמל

4 מקום שבו ספינות פורקות וטוענות סחורות

5. דיג יתר

3 מפה שמציגה נושא אחד

3 נכון או לא נכון? תקנו את הלא נכונים.

משפט	נכון	לא נכון	תיקון
א. באקלים ים-תיכוני הקיץ חם ויבש.	☒	☐	
ב. מפת שכונה היא מפה בקנה מידה קטן.	☐	☒	מפת שכונה היא מפה בקנה מידה גדול
ג. ישראל נמצאת בחצי הכדור הצפוני ובחצי הכדור המזרחי.	☒	☐	
ד. מרוקו ותוניסיה נמצאות באירופה.	☐	☒	מרוקו ותוניסיה נמצאות באפריקה

4 חשבו את המרחק האמיתי.

קנה מידה	מרחק במפה	מרחק אמיתי
1:50,000	6 ס"מ	3 ק"מ
1:200,000	3 ס"מ	6 ק"מ
1:1,000,000	4 ס"מ	40 ק"מ

5 מיינו: מקור לפרנסה מן הים, או פגיעה של האדם בים.

פרנסה מן הים	פגיעה בים
תיירות, סחר בנמלים, דיג לפי החוק	זיהום בפלסטיק, דיג יתר, ביוב שזורם לים

6 בחרו נושא אחד שלמדתם השנה (מפות או הים התיכון), וכתבו בשלושה משפטים מה הדבר החשוב ביותר שלמדתם עליו ולמה.

תשובה אפשרית: תשובה אישית: שלושה משפטים עם מושג גאוגרפי נכון והסבר, למשל: «למדתי שהים התיכון הוא ים כמעט סגור, ולכן זיהום נשאר בו זמן רב. זה חשוב כי...».